

ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ В ЗАРУБІЖНІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ НАУЦІ

В Декларації щодо міжкультурної освіти у новому європейському контексті (2003 р.) рекомендовано розпочати дослідження понять на тему міжкультурної освіти з метою пристосування термінології та чіткого визначення змісту й контексту міжкультурної освіти. Ми вважаємо, що ця рекомендація досі залишається актуальною. В питанні термінології немає єдності серед зарубіжних та вітчизняних науковців та освітян щодо змісту та практичного наповнення понять. Терміни розглядають і трактують по-різному: крос-культурна освіта (англ., *cross-cultural education*), полікультурна освіта, мультикультурна освіта, багатокультурна освіта (англ., *multicultural education, polycultural education*); інтеркультурна освіта, міжкультурна освіта (англ., *intercultural education*).

Термін крос-культурної освіти в зарубіжній науково-дослідній літературі використовується нарівні з терміном міжкультурної освіти.

Полікультурна освіта та міжкультурна освіта нерідко використовуються науковцями як синоніми, в той час як інші дослідники вказують, що є різниця між цими термінами. Дослідниця Н. Палайологоу зазначає, що “типичним прикладом є використання термінів “полікультурна освіта” або “міжкультурна освіта”. Перший з них стосується так званої мозаїки з різних етнокультурних ідентичностей, які існують в суспільстві, в той час як другий використовується для опису взаємних зв'язків і взаємодії між різними етнокультурними групами, який передбачає не тільки існування, але співіснування різних осіб через освіту” [4, с.191].

Дослідник В. Міттер підкреслює, що “якщо полікультурна освіта обмежена політикою, що забезпечує “умови співіснування” (у його буквальному сенсі), то міжкультурна освіта спрямована на співпрацю і взаємодію. Як компонент гуманістичної освіти, воно орієнтоване на визнання і розвиток основоположних цінностей: прав людини, свободи, демократії та солідарності” [1, с.46].

В “Керівних принципах ЮНЕСКО з міжкультурної освіти” зазначено, що “традиційно є два підходи: полікультурна освіта та міжкультурна освіта. Полікультурна освіта передбачає вивчення інших культур, маючи на меті їх визнання, або принаймні толерантне ставлення до цих культур. Міжкультурна освіта виходить за рамки пасивного співіснування та досягнення того, щоб стати на розвинутий і стійкий шлях спільного життя в полікультурному суспільстві через розуміння, повагу та діалог між різними культурними групами” [6].

Різниця у використанні терміну також залежить головним чином від географічного розташування країни. В Європі найчастіше використовують термін “міжкультурна освіта” (англ., *intercultural education*), в той час як Сполучені Штати Америки, країни Північної Америки, Австралії та Азії використовують термін “полікультурна освіта” (англ., *multicultural education*). В Європі існують відмінності між країнами у використанні цих термінів. Наприклад, в Австрії,

Ірландії, Швеції, Іспанії, Італії та Нідерландах використовують термін “міжкультурна освіта”, а у Великобританії та Фінляндії часто користуються терміном “полікультурна освіта”.

Дослідники К. Слітер та К. Грант вважають, що полікультурна освіта охоплює п’ять основних напрямків: національність, мова, культура, клас, гендер та особливі потреби [5]. Так само міжкультурна освіта, яка в основному зосереджена на міжкультурних відносинах, може включати в себе більш структурні питання в залежності від фокуса поставленої проблеми.

На нашу думку, вищезгадані поняття є синонімічними, мають свій відтінок значення, носять спільні смислові характеристики, доповнюючи одне одного. В українській науково-дослідницькій літературі найчастіше використовується термін “полікультурна освіта”.

С. Ніето (США) вважає полікультурну освіту процесом “всеосяжної шкільної реформи та базовою освітою для всіх учнів. Вона кидає виклик і долає расизм та інші форми дискримінації в школах і суспільстві, приймає й підтверджує плюралізм (етнічний, расовий, мовний, релігійний, економічний, гендерний та ін.), який представляють учні, їх спільноти та вчителі. Полікультурна освіта сприяє демократичним принципам соціальної справедливості” [3,с.307].

В. Міттер (Німеччина) підкреслює, що “полікультурна освіта може розглядатися як міжособистісні відносини, тобто як мережа навчальних процесів (яка включає їх організацію та результати), що характеризуються співіснуванням дітей (та дорослих), які виходять з різних поколінь та середовищ” [1,с.39].

І.Г. Тараненко (Україна) бачить основну мету полікультурної освіти у формуванні нового менталітету, усвідомленні багатокультурної перспективи розвитку людського суспільства, розумінні і визнанні прав різних культур на існування як автономних одиниць і як комплексу єднання, які роблять внесок у розвиток загальнолюдської культури [2,с. 11].

Погоджуючись з більшістю зазначених авторів, вважаємо за потрібне уточнити поняття “полікультурна освіта”, як організацію навчально-виховного процесу загальноосвітніх навчальних закладів, спрямованого на формування в учнів здатності жити та взаємодіяти в полікультурному середовищі, на виховання в них поваги до інших культур, національностей, віросповідань.

Література

1. Миттер В. Многокультурное образование и междисциплинарный поход / Вольфганг Миттер // Перспективы. - 1993. - №1(81). - С.37 - 48.
2. Тараненко І.Г. Про концептуальні підходи полікультурної (інтеркультурної) освіти та виховання в зарубіжній педагогіці /І.Г. Тараненко, І.В. Іванюк, О.С. Олійник, Ю.Ю. Чернявська // Відродження. - 1998.-№4. - С.11-12.
3. Nieto S., Affirming diversity: The sociopolitical context of Multicultural Education, New York, 1996.
4. Palaiologou Nektaria. Needs for developing culturally oriented supportive learning with the aid of Information and Communication Technologies, Pedagogy, Culture & Society Vol. 17, No. 2, June 2009, pp.189–200.

5. Sleeter, Christine E. and Grant, Carl A. (2003) Making Choices for Multicultural Education: Five Approaches to Race, Class, and Gender, N.Y.: John Wiley & Sons.
6. UNESCO Guidelines on Intercultural Education (2006) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001478/147878e.pdf> .– Назва з екрану.